

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Чернишов Георгій Михайлович,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

Стаття присвячена дослідженню інституційного забезпечення кримінологічної безпеки економіки в Україні. У статті економічна безпека розглядається як складова частина національної безпеки.

Визначено, що економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Складовими частинами економічної безпеки є: 1) виробнича безпека; 2) демографічна безпека; 3) енергетична безпека; 4) зовнішньоекономічна безпека; 5) інвестиційно-інноваційна безпека; 6) макроекономічна безпека; 7) продовольча безпека; 8) соціальна безпека; 9) фінансова безпека: банківська безпека; безпека небанківського фінансового сектору; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека.

Доведено, що кримінологічний напрям забезпечення економічної безпеки є одним з основних векторів захисту економіки, її детінізації та декриміналізації, гарантування сталого розвитку.

Автор звертає увагу на необхідність уніфікації та систематизації суб'єктів, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки. Аналізуються новели законодавства в цій сфері. Запропоновано поділ суб'єктів забезпечення кримінологічної безпеки економіки в Україні на 2 групи: спеціалізовані та неспеціалізовані.

Спеціалізовані суб'єкти забезпечення кримінологічної безпеки економіки – це органи, безпосереднім завданням яких є захист економіки, встановлення правопорядку в цій сфері, профілактика та протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави.

Групу неспеціалізованих суб'єктів забезпечення кримінологічної безпеки економіки становлять державні органи, служби, установи, організації та інші інституції, які беруть участь у регулюванні економічних відносин та виконують правоохоронні, правозахисні, адміністративні, контрольні-наглядні чи регулятивні функції.

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, кримінологічна безпека економічної діяльності, суб'єкти забезпечення економічної безпеки, суб'єкти протидії економічній злочинності, тіньова економіка, економічна злочинність.

Chernyshov Heorhii. Institutional support of criminological security of the economy in Ukraine

The article is devoted to the research of institutional support of criminological security of the economy in Ukraine. In the article economic security as a component of national security is considered.

It is determined that economic security is the state of the national economy, which allows to maintain resilience to internal and external threats, to ensure high competitiveness in the world economic environment and characterizes the ability of the national economy to sustainable and balanced growth. Components of economic security are: 1) industrial security; 2) demographic security; 3) energy security; 4) foreign economic security; 5) investment and innovation security;

6) *macroeconomic security*; 7) *food security*; 8) *social security*; 9) *financial security: banking security; security of non-bank financial sector; debt security*.

It has been proved that the criminological direction of ensuring economic security is one of the main vectors for the protection of the economy, its detinization and decriminalization, the guarantee of sustainable development.

The author draws attention to the need for unification and systematization of subjects involved in ensuring economic security. Novelty of legislation in this area is analyzed. The division of subjects of ensuring criminological security of the economy in Ukraine into 2 groups: specialized and non-specialized is proposed.

Specialized subjects of ensuring criminological security of the economy are bodies whose immediate task is to protect the economy, establish law and order in this area, prevent and counteract offenses encroaching on the functioning of the state economy.

The group of non-specialized subjects of ensuring criminological security of the economy consists of state bodies, services, institutions, organizations and other subjects that involve in the regulation of economic relations and perform law enforcement, human rights protection, administrative, supervisory or regulatory functions.

Key words: *economic security, national security, criminological security of economic activity, subjects of economic security, subjects of counteraction to economic crime, shadow economy, economic crime.*

Постановка проблеми. Економіка – фундамент державотворення та соціальної стабільності. Сильна економіка – це один з атрибутів незалежності та державного суверенітету.

У базовому стратегічному документі – Стратегії економічної безпеки України на період до 2025 року – зазначається, що протягом 2010–2019 років стан економічної безпеки оцінювався як незадовільний із погіршенням показників практично за всіма складовими частинами до небезпечного рівня у 2012 році та 2014–2015 роках. Показники всіх основних складових частин економічної безпеки залишаються низькими, що зберігає високими ризики прояву масштабних дестабілізаційних явищ у розвитку економіки в довгостроковій перспективі [1].

Серед різноманітних за своєю природою викликів економічній безпеці України криміногенні загрози мають найбільший деструктивний вплив та ознаки сталих соціальних інститутів. Варто констатувати, що процеси тінізації та криміналізації економічних відносин характеризуються стійкістю, а їх обсяги становлять реальну загрозу національній безпеці нашої держави.

Рівень законності та правопорядку в бізнес-середовищі викликає питання. Корупційний тиск, непрозорі державні закупівлі, порушення вимог конкурентного законодавства – це ще не повний перелік проблем, які гальмують розвиток національної економіки. В умовах воєнного стану потреби забезпечення економічної безпеки України актуалізувались ще більше.

У Стратегії національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни», затвердженій Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, зазначено: непослідовність та незавершеність реформ і корупція перешкоджають виведенню української економіки з депресивного стану, унеможливають її стале і динамічне зростання, підвищують уразливість до загроз, підживлюють кримінальне середовище. Недостатній захист права власності, повільний розвиток ринкових відносин у ключових сферах, у тому числі в користуванні землею і надрами, значна роль державного сектору в економіці, недосконалість та фрагментарність законодавства стримують економічне зростання, залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій [2].

У цьому аспекті кримінологічний напрям забезпечення економічної безпеки є одним з основних векторів захисту економіки, її детінізації та декриміналізації, гарантування сталого розвитку. Ураховуючи різноманітність суб'єктів, які реалізують повноваження щодо регулювання та охорони економічних відносин, виникає потреба в уніфікації та систематизації відповідної інформації. В умовах реформування законодавства, а іноді – непослідовності та суперечливості таких кроків, дане питання стає ще більш актуальним як у теоретиків, так і у практиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика забезпечення економічної безпеки є міждисциплінарною. Теоретичним підґрунтям дослідження є роботи таких вчених, як: Гері С. Беккер (Gary

Stanley Becker), А.М. Бойко, В.В. Голіна, Г.О. Гуророва, В.М. Дрьомін, О.О. Дудоров, А.П. Закалюк, О.Г. Кальман, О.Г. Кулик, Т.В. Мельничук, В.В. Пивоваров, В.М. Попович, Є.Л. Стрельцов та ін.

Мета статті – дослідити інституційне забезпечення кримінологічної безпеки економіки в Україні; систематизувати суб'єктів запобіжної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Зміст цієї статті ґрунтується на трьох основних твердженнях:

1) безпека – базова потреба людини (див. Теорію ієрархії потреб А. Маслоу);

2) безпека – базова «потреба» держави як суб'єкта міжнародного права;

3) економічна безпека – складова частина національної безпеки.

Національна безпека України – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [3].

Термін «економічна безпека» є відносно новим у вітчизняній доктрині та дещо по-різному тлумачиться науковцями різних галузей знань. Нормативне визначення цієї категорії надається в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. Економічна безпека – це стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання [4].

У цьому ж документі визначено складові частини економічної безпеки: 1) виробнича безпека; 2) демографічна безпека; 3) енергетична безпека; 4) зовнішньоекономічна безпека; 5) інвестиційно-інноваційна безпека; 6) макроекономічна безпека; 7) продовольча безпека; 8) соціальна безпека; 9) фінансова безпека: банківська безпека; безпека небанківського фінансового сектору; боргова безпека; бюджетна безпека; валютна безпека; грошово-кредитна безпека.

Стратегічний курс у сфері забезпечення економічної безпеки має два взаємопов'язаних напрями – напрям розвитку та безпековий напрям [1].

Ураховуючи процеси тінізації та криміналізації господарських відносин, безпековий напрям обов'язково має включати заходи нейтралізації загроз криміногенного характеру.

Як зазначає Т.В. Мельничук [5, с. 7], концепція кримінологічної безпеки економіки складається з таких елементів:

1. Об'єкти безпеки (відносини з приводу виробництва, обміну, розподілу й споживання товарів та послуг; економічна система в цілому та її різні складові в питаннях захисту від криміногенних проявів і здатності протистояти їм (усунення віктимізації)).

2. Мета кримінологічної безпеки.

В якості реальної, а не утопічної (повна ліквідація загроз) мети можемо визначити мінімізацію зовнішніх і внутрішніх загроз економіці.

3. Основні ризики (загрози) кримінологічної безпеки.

4. Організаційно-правове забезпечення кримінологічної безпеки економіки.

Інституційне забезпечення кримінологічної безпеки економіки – це діяльність визначених суб'єктів (інституцій), які мають відповідний статус та реалізують надані їм законодавством повноваження у сфері захисту економіки. Ці повноваження конкретизуються через виконання специфічних функцій кожним із зазначених суб'єктів: економічні, адміністративно-регулятивні, контрольно-наглядові, правоохоронні (оперативно-розшукові; оперативно-наглядові; оперативно-технічні; дізнання; досудове слідство та ін.), судові (господарське, цивільне, адміністративне, кримінальне правосуддя), аналітичні, інформаційні та інші функції.

Суб'єктів, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки, можна класифікувати за різними критеріями. Деякі з представлених в літературі підстав для класифікації, на думку автора, є спірними і не відповідають меті даної статті – уніфікації та систематизації розгалуженої системи суб'єктів запобіжної діяльності.

Серед кримінологів поширеним підходом до ранжування останніх є поділ їх на спеціалізовані та неспеціалізовані (загальні). Цей підхід буде взятий за основу для характеристики сучасного інституційного забезпечення кримінологічної безпеки економіки.

Таким чином, інституційне забезпечення кримінологічної безпеки економіки в Україні складається з діяльності двох основних груп суб'єктів (див. Таблицю 1):

Таблиця 1

Спеціалізовані 1	Неспеціалізовані 2
Бюро економічної безпеки України Центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Відповідно до покладених завдань Бюро економічної безпеки України виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції. Діяльність Бюро економічної безпеки України спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України [6].	Інституції загальної компетенції: 1. Президент України. 2. Верховна Рада України. 3. Міністерства: – Міністерство економіки України; – Міністерство фінансів України; – Міністерство енергетики України; – Міністерство інфраструктури України; – Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України; – Міністерство аграрної політики та продовольства України; – Міністерство юстиції України; – Міністерство цифрової трансформації України; – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України та інші. 4. Рада національної безпеки і оборони України. 5. Рахункова палата. Є державним колегіальним органом. Від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням. Підзвітна Верховній Раді України та регулярно її інформує про результати своєї роботи [10].
Спеціальні (функціональні) підрозділи Служби безпеки України (у складі Центрального управління Служби безпеки України)* [7]: 1. Департамент контррозвідального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки. Реалізує державну політику у сфері протидії організаціям і окремим особам, метою яких є підрив економіки. Оперативні зусилля спрямовувалися на контррозвідальний захист фінансово-економічної сфери, паливно-енергетичного, оборонно-промислового, наукового, агропромислового, транспортного комплексів, а також інтелектуальної власності й екологічної безпеки. 2. Департамент боротьби з корупцією та організованою злочинністю (Підрозділ «К» СБУ). Постійно діючий орган при Службі безпеки України, заснований у січні 1992 року. Займається розслідуваннями та протидією діяльності організованих злочинних угруповань та корупції в структурах державної влади.	Окремі відомства: 1. Державна служба фінансового моніторингу. Є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення [11]. 2. Інші суб'єкти фінансового моніторингу в Україні [12]. 3. Національний банк України. – Функції: – основна функція – забезпечення стабільності грошової одиниці України; – банківське регулювання; – банківський нагляд; – визначення та проведення грошово-кредитної політики; – монопольна емісія національної валюти України та організація готівкового грошового обігу; – регулювання діяльності платіжних систем та систем розрахунків в Україні, визначення порядку і форм платежів та інші [13]. 4. Фонд державного майна України. Є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління, а також у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності [14].

1	2
* Проект реформи Служби безпеки України передбачає скорочення повноважень СБУ та ліквідацію зазначених підрозділів [8]. З прийняттям Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р. № 1150-ІХ у ч. 1 ст. 10 та ч. 1 ст. 15 Закону України «Про Службу безпеки України» слова «захисту національної державності, боротьби з корупцією і організованою злочинною діяльністю» замінено словами «захисту національної державності». При цьому в Законі мова йде про «заміну слів» у назвах, а не про «ліквідацію» повноважень відповідних підрозділів. Таким чином, станом на 25.06.2022 р. до складу Центрального управління СБУ входять наступні функціональні підрозділи: контррозвідки, військової контррозвідки, контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері інформаційної безпеки, захисту національної державності, інформаційно-аналітичний, оперативно-технічний, оперативного документування, слідчий, зв'язку, по роботі з особовим складом, адміністративно-господарський, фінансовий, військово-медичний та інші згідно з організаційною структурою Служби безпеки України. При цьому на офіційному сайті СБУ залишається інформація про Департамент контррозвідувального захисту інтересів держави у сфері економічної безпеки та Департамент боротьби з корупцією та організованою злочинністю як про діючі функціональні підрозділи.	5. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. Є державним колегіальним органом, підпорядкованим Президенту України, підзвітним Верховній Раді України. Здійснює державне регулювання ринку цінних паперів [15]. 6. Антимонопольний комітет України. Є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері публічних закупівель [16]. 7. Державна податкова служба України. – Є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [17]. – Була створена у 2019 році шляхом поділу Державної фіскальної служби. 8. Державна митна служба України. Є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів. Реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань митної справи [18]. Створена у 2019 році шляхом поділу Державної фіскальної служби.
Спецпідрозділи Офісу Генерального прокурора [9]: 1. Департамент кримінально-правової політики та захисту інвестицій: – Управління стратегічного планування; – Управління стандартизації та оцінювання діяльності прокурорів; – Управління захисту інвестицій: 1) відділ аналізу інформації щодо протиправного втручання у господарську та інвестиційну діяльність; 2) відділ організації діяльності з протидії протиправному втручання у господарську та інвестиційну діяльність. 2. Управління організації і процесуального керівництва досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави: 1) відділ процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримання публічного обвинувачення; 2) відділ організації процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання публічного обвинувачення у територіальних підрозділах;	Інші державні органи, які в силу покладених на них зобов'язань також здійснюють окремі заходи у сфері захисту економіки: 1. Антикорупційні органи (НАБУ, НАЗК, САП). 2. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (скорочено – Агентство з розшуку та менеджменту активів або АРМА). Є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано у кримінальному провадженні чи стягнуто за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [19]. 3. Інші правоохоронні органи (крім зазначених спеціалізованих): органи Національної поліції, органи прокуратури України, Державна прикордонна служба України та ін.

Закінчення таблиці 1

1	2
3) відділ організації та процесуального керівництва досудовим розслідуванням і підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях про злочини у сфері легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом. 3. Департамент нагляду за дотриманням законів національною поліцією України та органами, які ведуть боротьбу з організованою та транснаціональною злочинністю.	
	Неурядові організації, які беруть участь у забезпеченні економічної безпеки (громадські об'єднання, ініціативні групи, ЗМІ та інші інститути громадянського суспільства).

1. Спеціалізовані суб'єкти.

Спеціалізовані суб'єкти забезпечення кримінологічної безпеки економіки – це органи, *безпосереднім завданням* яких є захист економіки, встановлення правопорядку в цій сфері, профілактика та протидія правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. Вони виконують правоохоронні функції та мають повноваження щодо оперативно-розшукової діяльності, дізнання та досудового слідства.

2. Неспеціалізовані суб'єкти.

Групу неспеціалізованих суб'єктів забезпечення кримінологічної безпеки економіки становлять державні органи, служби, установи, організації та інші інституції, які беруть участь у регулюванні економічних відносин. Вони не мають безпосередніх правоохоронних повноважень та функцій досудового слідства чи державного обвинувачення щодо кримінальних правопорушень в господарській сфері. При цьому можуть виконувати інші правоохоронні, правозахисні, адміністративні, контрольно-наглядові чи регулятивні функції у сфері економіки в цілому та окремих її галузях.

Висновки. Економічна безпека – важлива складова частина національної безпеки України. Сталі процеси тінізації та

криміналізації господарських відносин, які мають ознаки соціальних інститутів, є підтвердженням деструктивних явищ в економіці. Також це свідчить про недостатню ефективність роботи правоохоронних органів.

Кримінологічний напрямок є одним з основних у забезпеченні безпеки економіки. Важливим у ньому є скоординована та професійна діяльність суб'єктів, відповідальних за встановлення правопорядку та законності в цій сфері. Ефективна протидія кримінальним правопорушенням в господарському секторі напряму залежить від злагодженого функціонування механізму інституційного забезпечення кримінологічної безпеки економіки в Україні, своєчасного виявлення та усунення системних загроз у цій сфері.

Процес реформ та адаптації вітчизняної правової системи до міжнародних стандартів, а також закріплений курс на євроінтеграцію дозволяють стверджувати, що система інституційного забезпечення економічної безпеки в Україні знаходиться на етапі становлення та не є завершеною. Важливими на цьому шляху є досягнення реальної політичної незалежності спеціалізованих суб'єктів, кадрова політика та боротьба з корупцією.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року. Затверджено Указом Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

2. Стратегія національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни». Затверджено Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12> (дата звернення: 25.06.2022).

3. Про Національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 31. ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Затверджено Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

5. Кримінологічна безпека економічної діяльності : навч.-метод. посіб. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 96 с.

6. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України від 28 січня 2021 року № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2021. № 23. Ст. 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

7. Центральне управління СБУ. Служба безпеки України: офіційний веб-сайт. URL: <https://ssu.gov.ua/tsentralne-upravlinnia> (дата звернення: 25.06.2022).

8. Реформа СБУ : Законопроект № 3196-Д. *Служба безпеки України* : офіційний веб-сайт. URL: <https://ssu.gov.ua/reforma-ssu> (дата звернення: 25.06.2022).

9. Структура (Структура Офісу Генерального прокурора, затверджена наказом Генерального прокурора від 21.12.2019 № 99-шц). *Офіс Генерального прокурора* : офіційний веб-сайт. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/struktura-struktura-ofisu-generalnogo-prokurora-zatverdzhena-nakazom-generalnogo-prokurora-vid-21-12-2019-no-99-shc> (дата звернення: 25.06.2022).

10. Про Рахункову палату : Закон України від 2 липня 2015 року № 576-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 36. ст. 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

11. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-p#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

12. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 року № 361-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020. № 25. Ст. 171. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

13. Про Національний банк України : Закон України від 20 травня 1999 року № 679-XIV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 29. ст. 238. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

14. Про Фонд державного майна України : Закон України від 9 грудня 2011 року № 4107-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2012. № 28. ст. 311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4107-17#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

15. Положення про Національну комісію з цінних паперів та фондового ринку. Затверджено Указом Президента України від 23 листопада 2011 року № 1063/2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1063/2011#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

16. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26 листопада 1993 року № 3659-XII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1993. № 50. ст. 472. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3659-12#Text> (дата звернення: 25.06.2022).

17. Положення про Державну податкову службу України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-p#n209> (дата звернення: 25.06.2022).

18. Положення про Державну митну службу України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-p#n209> (дата звернення: 25.06.2022).

19. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10 листопада 2015 року № 772-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 1. ст. 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text> (дата звернення: 25.06.2022).